

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

Bulletin of Science and Education

№ 11(41) 2025

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 11(41) 2025

Київ – 2025

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 11(41) 2025

Kyiv – 2025

**«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»):
журнал. 2025. № 11(41) 2025. С. 4183**

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління (Рішення від 01.12.2025, № 1/12-25)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематики наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

Редакційна колегія:

- Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- Волощенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)

Yemets O.V., Dzibliuk D.O. <i>METONYMIC DETAILS AS THE MEANS OF VERBALIZATION OF THE CONCEPT OF MEMORY IN THE CONTEMPORARY FLASH FICTION AND MICROFICTION STORIES</i>	266
Авксентьєва Г.А. <i>МОДЕРНІСТСЬКА ПОЕТИКА НОВЕЛ М. КОЦЮБИНСЬКОГО</i>	275
Андрухович А.А. <i>РЕКОНСТРУКЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ ТА СОЦІАЛЬНО- КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У НОМІНАЦІЯХ КОНЦЕПТУ SOLDAT (ВІЙСЬКОВИЙ): СТЕРЕОТИПИ СВІДОМОСТІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ МЕДІАСПІЛЬНОСТІ</i>	288
Бабій І.М., Лушпинська Л.П., Дуда М.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА</i>	305
Барань Є.Б., Чонка Т.М. <i>ФУНКЦІЯ СТИЛІСТИЧНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ «КОЛОНИЯ. НОВІ ТЕМНІ ВІКИ» МАКСА КІДРУКА</i>	320
Бойчук М.І., Лащук А.М. <i>АНАЛІЗ НЕОЛОГІЗМІВ З ТОЧКИ ЗОРУ СЕМАНТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ</i>	338
Бондар Є.К., Наumenко С.С. <i>СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛО- ГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ</i>	351
Васильків Г.М. <i>ТІЛЕСНИЙ ІКОНОТРОПІЗМ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ОКСАНИ ЗАБУЖКО «ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З УКРАЇНСЬКОГО СЕКСУ»)</i>	362
Велика А.М. <i>ПРАКТИЧНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУ- МЕНТ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ</i>	374

УДК 811.161.2'373'38:821.161.2'06-3

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-305-319](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-305-319)

Бабій Ірина Михайлівна кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-1568-7920>.

Лушпинська Лілія Павлівна кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0001-9581-6368>.

Дуда Марія Олегівна магістрантка, факультет філології і журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0009-0004-6719-023X>.

ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА

Анотація. У статті розглянуто мовні особливості індивідуального стилю відомого українського письменника Євгена Маланюка. З'ясовано, що поезія автора характеризується багатоманітною палітрою образних засобів. У результаті проведеного аналізу виявлено, що поетичне мовлення Євгена Маланюка відзначається метафоричністю, тому саме метафори були предметом дослідження. Мета статті – виявити та схарактеризувати прикметні риси індивідуального стилю Євгена Маланюка, здійснити семантико-граматичний аналіз метафор у поезії письменника, з'ясувати їх функції та особливості вживання. Відповідно, для реалізації зазначеної мети необхідно було розв'язати такі завдання: проаналізувати художньо-зображальні засоби мовистилу Євгена Маланюка; виявити метафори в поезії та описати їх семантику; виокремити та схарактеризувати граматичні різновиди метафоричних конструкцій; розглянути функції метафор у поезії; виявити індивідуально-авторські метафори та з'ясувати їхні семантико-функційні особливості.

У результаті аналізу у поезії Євгена Маланюка виявлено різноманітні за семантикою та функційним навантаженням три семантико-граматичні різновиди метафор: атрибутивні, дієслівні, субстантивні. У творах зафіксовано чисельну групу атрибутивних метафор. Як правило, вони побудовані на переносному вживанні прикметників, рідко – дієприкметників. У поезії Євгена Маланюка прикметникові метафори різноманітні за семантикою,

відповідно, виділено кілька тематичних груп. Найбільша група охоплює метафори, які передають зорові відчуття, характеризують колір предметів чи явищ. Кількісно меншими є групи метафор, які передають звукові, одоративні, смакові відчуття. У поезії Євгена Маланюка частотною є група прикметникових метафор, які описують емоційно-психологічний стан людини, зміни настрою, зумовлені певними діями. У творах зафіксовано вживання традиційних поетичних метафор (білий світ, вічний сон, солодкий сон, лиха година та ін.), а також великої групи індивідуально-авторських метафор. У виявлених прикметникових метафорах нерідко беруть участь складні прикметники.

У поетичній творчості Євгена Маланюка дієслівні метафори часто служать для зображення психологічного стану ліричного героя, містять емоційно-експресивні навантаження. Субстантивні метафори, як прикметникові і дієслівні, творяться на основі перенесення ознак, особливостей з живого на неживе. Часто такі метафори пов'язані з відтворенням психологічного стану ліричного героя. У контексті вірша вони виконують емоційно-експресивну роль.

Особливістю творчої манери Євгена Маланюка є вживання великої кількості індивідуально-авторських метафор. З'ясовано, що письменнику властиво створювати стилістично вагомі метафоричні образи, поєднуючи кілька видів метафор: атрибутивної та дієслівної, субстантивної та атрибутивної.

У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що метафори найчастіше виконують оцінну та емоційно-експресивну роль у контексті вірша, виступають вагомим засобом мовної та художньої виразності.

Ключові слова: ідіостиль, метафора, атрибутивна метафора, дієслівна метафора, субстантивна метафора, індивідуально-авторська метафора.

Babii Iryna Mykhailivna Candidate of philological sciences, Associate professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-1568-7920>.

Lushpynska Liliia Pavlivna, Candidate of philological sciences, Associate professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0001-9581-6368>.

Duda Maria Olehivna, Master's student Faculty of Philology and Journalism, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0009-0004-6719-023X>.

FEATURES OF YEVHEN MALANYUK'S LINGUISTICS

Abstract. The article examines the linguistic features of the individual style of the famous Ukrainian writer Yevhen Malanyuk. It is found that the author's poetry is characterized by a rich palette of figurative means. As a result of the analysis, it was found that Yevhen Malanyuk's poetic speech is characterized by metaphoricality, so metaphors were the subject of research. The purpose of the article – is to identify and characterize the distinctive features of Yevhen Malanyuk's individual style, to carry out a semantic and grammatical analysis of metaphors in the writer's poetry, to find out their functions and features of use. Accordingly, in order to realize the stated goal, it was necessary to solve the following tasks: to analyze the artistic and pictorial means of Yevhen Malanyuk's linguistic style; to identify metaphors in poetry and describe their semantics; to single out and characterize grammatical varieties of metaphorical constructions; to consider the functions of metaphors in poetry; to identify individual-author metaphors and to clarify their semantic-functional features.

As a result of the analysis, three semantic-grammatical varieties of metaphors, diverse in terms of semantics and functional load, were found in Yevhen Malanyuk's poetry: attributive, verb, substantive. A numerical group of attributive metaphors is recorded in the works. As a rule, they are built on figurative use of adjectives, rarely – verbs. In Yevhen Malanyuk's poetry, adjectival metaphors are diverse in semantics, accordingly, several thematic groups are distinguished. The largest group covers metaphors that convey visual sensations, characterize the color, coloring of objects or phenomena. The groups of metaphors that convey sound, odorative, taste sensations are quantitatively smaller.

In Yevhen Malanyuk's poetry, a group of adjectival metaphors is frequent, which describe the emotional and psychological state of a person, mood changes caused by certain actions.

The works record the use of traditional poetic metaphors such as the white world, eternal sleep, sweet sleep, evil hour, etc., but also a large group of individual author metaphors. Note that complex adjectives are often involved in discovered adjectival metaphors.

In Yevhen Malanyuk's poetic work, verb metaphors often serve to depict the psychological state of the lyrical hero, contain emotional and expressive loads. Substantive metaphors, like adjectival or verb metaphors, are created on the basis of the transfer of signs and features of the living to the inanimate. Often such metaphors are associated with the reproduction of the psychological state of the lyrical hero. In the context of the poem, they perform an emotional and expressive role.

A feature of Yevhen Malanyuk's creative style is the use of a large number of individual author's metaphors. It is found that it is characteristic of the writer to create stylistically significant metaphorical images, combining several types of metaphors: attributive and verb, substantive and attributive.

As a result of the conducted research, it was found that metaphors most often perform an evaluative and emotional-expressive role in the context of a poem, act as an important means of linguistic and artistic expressiveness.

Keywords: idiosyle, metaphor, attributive metaphor, verb metaphor, substantive metaphor, individual author's metaphor.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя помітно зріс науковий інтерес до вивчення ідіостилу письменника, творчої манери митців. Дослідники виділяють два аспекти дослідження індивідуального стилю: «історія української літературної мови (внесок письменника в літературну мову) і мова художньої літератури (інтерпретація естетичної функції мови, декодування тексту)» [1, с. 305].

Самобутньою та багатогранною є поетична творчість відомого українського письменника Євгена Маланюка. Дослідники його творчого доробку високо оцінюють художню майстерність митця. Поезія Євгена Маланюка «перебуває на вершинах розвитку української лірики, адже засвоївши вітчизняні й світові традиції, він створив неповторний художній світ ідей та образів, на новий щабель підніс версифікаційну культуру, ставши «імператором залізних строф».

Його філігранно довершені й вольові ритми, наснажені енергією героїчного подвигу, щирий ліризм, поклоніння перед ідеалами краси й гармонії як першочинними факторами поетичного мистецтва справляли сильний вплив не тільки на митців «празької школи», а й на всю українську лірику XX ст.» [2, с. 356].

Творчість Євгена Маланюка характеризується багатою палітрою словесно-виражальних засобів. Наші спостереження виявили, що поетичне мовлення письменника відзначається метафоричністю, тому саме метафори будуть предметом аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням лінгвістичної природи метафори як вагомого образного засобу, метафоризації мовлення присвячено багато праць. Це, зокрема, дослідження О. Тараненка, Н. Сологуб, С. Єрмоленко, Л. Кравець, Л. Пустовіт, І. Кочан, Л. Мацько, Г. Сюті та ін. Всебічно проаналізовано метафори в монографіях Л. Кравець «Динаміка метафори в українській поезії XX ст.» [3]; Л. Пустовіт «Словник української поезії другої половини XX століття: семантико-функціональний аспект» [4].

У сучасному мовознавстві сформувались кілька аспектів дослідження метафор: граматичний, лексико-семантичний, лінгвостилістичний, когнітивний тощо. Важливим та актуальним є дослідження метафор як експресивно-стилістичного образного засобу в художньому тексті, як компонента мовостилю письменника.

Мета статті – виявити та схарактеризувати прикметні риси індивідуального стилю Євгена Маланюка, здійснити семантико-граматичний аналіз метафор у поезії письменника, з'ясувати їх функції та особливості вживання. Для реалізації зазначеної мети необхідно розв'язати такі завдання: 1) проаналізувати художньо-зображальні засоби мовостилю Євгена Маланюка; 2) виявити метафори в поезії; 2) описати їх семантику; 3) виокремити та схарактеризувати граматичні різновиди метафоричних конструкцій; 4) розглянути функції метафор у поезії; 5) виявити індивідуально-авторські метафори та з'ясувати їхні семантико-функційні особливості.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Використання мовних засобів у художньому стилі зумовлене його призначенням – образно відтворювати дійсність, тобто змальовувати життя через образи, втілені в слові. Тому найхарактернішою ознакою мови красного письменства є гранична чуттєва конкретність при відтворенні образів людей та явищ навколишньої дійсності, глибока виразність, емоційність, картинна мальовничість. У художньому стилі можуть поєднуватися досить різнопланові мовленнєві засоби з погляду їхніх експресивно-стилістичних та номінативно-логічних властивостей» [5, с. 15].

Самобутністю мовостилю та багатством образних засобів характеризується творчість Євгена Маланюка, одного з найвидатніших письменників української літератури ХХ століття та поетів діаспори. У результаті здійсненого аналізу системи образотворення письменника виявлено, що найчастіше автор уживає метафори. У сучасній лінгвістиці усталилася семантико-граматична класифікація метафор, за якою традиційно виділяють атрибутивні (прикметникові), дієслівні та субстантивні різновиди.

У поезії поширеним різновидом є атрибутивні метафори. У творах Євгена Маланюка зафіксовано їх чисельну групу. Як правило, вони побудовані на переносному вживанні прикметників, рідше – дієприкметників, наприклад: «*Дике тіло й мертву душу – Боже! – / О, який же чорний гріх споїв*» [6, С. 99]. Виявлено невелику групу дієприкметникових метафор, як наприклад: «*Вишневий цвіт, розквітлий снігом сонця*» [6, С. 91]; «*(Там жито – надовго збите, // Там чорним повітрям – мор)*» [6, С. 39]; «*А тут – жаха набряклий вітром обрій: // Привабить, зрадить і віддасть воді*» [6, С. 37].

Як відомо, в основі метафоризації лежить перенесення ознак з живого на неживе, найчастіше людські якості, риси переносяться на характеристику предметів, явищ, понять. У поезії Євгена Маланюка представлено презентативну групу прикметникових метафор, побудованих на такому перенесенні: *мертве небо* пентаграму; в *самотній катакомбі храму*; *веселий вітер світлих літ*; *німий життєпис*; *сліпе безмежся*; *горбата далеч*.

У поезії Євгена Маланюка частотною є група прикметникових метафор, які описують емоційно-психологічний стан людини, зміни настрою, зумовлені певними діями, наприклад: «Мій *лютий плач*, мій *сміх недобрий*, / Всі корчі демонської гри, – / *Лукава пристрасть і лукавий / Холодний біль* – Тобі! Тобі!» [6, С. 60].

Наші спостереження виявили, що в поезії Євгена Маланюка метафори частіше передають сумний настрій ліричного героя, його хвилювання, страждання, інколи гнів, як наприклад, у таких поетичних уривках: «А тут: в вікні опустиш штору – / І п'єш *самотній, смертний біль*» [6, С. 50]; «*Лукава пристрасть і лукавий / Холодний біль* – Тобі! Тобі!» [6, С. 60]; «*Жорстко-ярим залізом* ти пік одоробло північне, / Й *клекотіла душа* твоя в *гнівнім, в смертельнім огні* [6, С. 41]. Такі метафори підсилюють експресивність, дозволяючи читачеві відчутти висловлений біль, внутрішній стан людини.

З метою вираження важкого психологічного стану ліричного героя, його хвилювань чи страждань автор уживає метафори зі словами *кров, кривавий* тощо, наприклад: «Я – *кривавих шляхів* апостол – / В голубі не вечірні дні» [6, С. 39]; «За набої в стінах Софії, / За *криваву скруту* Крут» [6, С. 86]; «Дике жито! *Криваве жито!* / Поховай же страшний наш слід» [6, С. 58].

Поширеними є метафори, побудовані на сполученні прикметників з абстрактними іменниками *душа, любов, серце* і под., які традиційно називають поетизмами. У творах Євгена Маланюка знаходимо такі прикметникові метафори, наприклад: «По яких ще дорогах шукати *причинної долі?*» [6, С. 51];

«Гіркий наш вік, а ми ще, може, гірші, / Гіркі й *пісні глуха душа* співа» [6, С. 58].

У поезії Євгена Маланюка прикметникові метафори різноманітні за семантикою, відповідно, можна виділити їх кілька тематичних груп. Найбільша група охоплює метафори, які передають зорові відчуття, характеризують колір, забарвлення предметів чи явищ, наприклад: «День дзвенить – *золота голубінь*, / День співає – *блакитна безодня...*» [6, С. 70]; «Даремно *сірий дощ* полоще / Замурзані навіки дні...» [6, С. 102]. Кількісно меншими є групи метафор, які передають одоративні (запахові) відчуття:

«За весною весна минає, / Під *запашне зітхання лип*» [6, С. 51]; смакові відчуття: «Той *дар гіркий* віддай юрбі» [6, С. 60]; «Де Херсонес замріяно біліє / І *снить солодкий, вічний, синій сон*» [6, С. 76]; дотикові відчуття: «*Гарячий день розлив пекуче злото* / І сам втопивсь у сонячній меду» [6, С. 75].

Нерідко письменник уживає метафори, які передають звукові відчуття: *утомлений грім гармат; срібний клекіт ріки; одноманітний, голий спів; замогильний доноситься спів; голодний крик*.

Здійснений аналіз дозволяє сказати, що автор часто вводить колірні образи у свої поезії. Розглянувши колірну палітру творів письменника, зазначимо, що переважають назви *синій, сірий, чорний*. Знаходимо такі прикметникові метафори, побудовані на вживанні цих кольорів: «*Чорне. Чорне. Ні вогника в морок. / Чорне. Чорне. Ні іскр. Ні зірок*» [6, С. 77]; «(Там жито – надовго збите, / Там *чорним повітрям* – мор)» [6, С. 39]; «І по *синіх степах* дикий вітер повіяв примару, / Щоб журить і жахать... Замогильний доноситься спів» [6, С. 41]; «Від *синіх меж* до сіверських країн» [6, С. 75].

У метафорах ознаку кольору передають також іменники: *синь, блакить*, наприклад: «Все далі висиха Синюха, / Й *линя її весела синь*» [6, С. 51]; «День дзвенить – *золота голубінь,...*» [6, С. 70]; «У небі глибиніє *древня синь*» [6, С. 91]; «А дні плывуть – мелодія в *блакить*» [6, С. 70].

У поетичній творчості Євгена Маланюка знаходимо велику групу індивідуально-авторських колірних метафор: *синій спокій; яблунево-рожеві сади; соняшно-ясний мед; злото-сині космічні вібрації; «І сонцеокий день крізь дим далечини / Блакитним леготом і пестить, і голубить»* [6, С. 66]. Такі метафори переважно виконують емоційно-експресивну роль.

Наші спостереження в поезії Євгена Маланюка не виявили багато прикметникових метафор, які стосувалися б рослинного чи тваринного світу. Зафіксовано тільки кілька таких метафор, наприклад, із назвами рослин: «від бурі,... від *хмурних смерекових борів*» [6, С. 113]; «І тільки мій голодний крик – *Самотнім перекотиполем*» [6, С. 78], хоча зазначимо, що в поезії автора в метафоричних конструкціях часто повторюється образ *жита*, а саме: «(Там жито – надовго збите, / Там *чорним повітрям* – мор)» [6, С. 39]; «*Дике жито! Криваве жито!* / Поховай же страшний наш слід» [6, С. 58].

Традиційно *жито* – це символ «життя і життєвого благополуччя», є основою життя; в лексемах жито і життя спільний корінь. У поезії автора є цікавий промовистий образ «життєдавче жито» («І зерно мусить вмерти, щоб дати // В *життєдавчому житті* – Життя»)» [6, С. 54]).

Поширеним у поезії Євгена Маланюка також образ птахів у метафоричних конструкціях, наприклад: *зловісні птахи, птахи зловіщі* та ін.

Часто повторюється метафора *зловіщі птахи* («Налітали зловісні птахи, / Доганяли сумний похід» [6, С. 53]; «З твоїх степів летять птахи зловіщі, / А я творю зневажливі слова» [6, С. 59]).

У поетичній традиції активно представлені метафори, які характеризують назви світил: сонце, зорю, небо, зірки і под. Такі метафори присутні в поезії письменника, наприклад: *далекі зорі неба*; «Похмурий небосхил зорею передодня» [6, С. 80].

Спостерігаємо також уживання прикметникових метафор, які характеризують явища природи, наприклад: «Шляхи в *глухонімих туман*» [6, С. 78]; «Даремно *сірий дощ* полоще / Замурзані навіки дні...» [6, С. 102]; «І лиш *тупим тяжким морозом* / На півроку закута даль» [6, С. 102].

У поетичному доробку Євгена Маланюка поширеним є образ *вітру*. Знаходимо такі прикметникові метафори: *легкий вітер, співучий вітер, широкий вітер* і под., наприклад: «Все сниться гук весни і вітер, / Веселий вітер світлих літ» [6, С. 50]; «Мов на бандурі велетенській, грає / Співучим вітром припонтійський степ» [6, С. 75]; «Легкий вітер напружує крил» [6, С. 54].

Поширені також метафори, які характеризують час, дні, ночі, місяці, пори року: *блакитна мить; темні многотрудні дні; глухі жорстокі дні; убогий, бідний день; темні дні; сонцеокий день*, «А осінь *глуха і зимна* / Стіною туману йшла» [6, С. 101]; «Скрегочуть *місяці залізні* / Неповторимої пори» [6, С. 60]; «Ночами – чвал, а в спеку – *люта днина*» [6, С. 90]; «Який *убогий, бідний день* – / Звемо життям і жить в нім хочем» [6, С. 78].

У поетичній творчості Євгена Маланюка знаходимо традиційні поетичні метафори типу *білий світ, мертва душа, вічний сон, солодкий сон, лиха година* та ін., наприклад: «Що почорніє світ *сей білий*, / Що все живе пожруть пожежі» [6, С. 40]; «Я знаю – гуркотить *лиха година*» [6, С. 90].

«Традиційно дослідники поділяють метафори на усталені (загально-мовні) й індивідуально-авторські, враховуючи структурно-семантичні властивості метафор та особливості їх уживання» [7, С. 66]. Особливістю творчої манери Євгена Маланюка є вживання великої кількості індивідуально-авторських метафор, наприклад: *сліпий простір, неборимий вірш, зореокий ангел, могильна самота, медоносне зітхання* та ін. Наведемо приклади: «Який же *ангел зореокий* / З нічних небес на нас вказав» [6, С. 42]; «І земля – наречена в молочнім цвіту / Яблуново-рожевих садів – / Мліє солодко в *соняшно-яснім меду*, / В першій, *росній красі* пелюстків» [6, С. 70].

Нерідко в таких авторських метафорах одним із компонентів є іменники на позначення мовленнєвих процесів, а саме: *мова, слова*, наприклад: *тверді, зневажливі слова; жалісні слова* та ін. («Все забув: мої

смутки і скрути, / *Мої грішні, бездушні слова*» [6, С. 54]; «Прости *тверді, зневажливі слова!*» [6, С. 58]; «Де ж ті байки про пута куті / Та інші жалісні слова?» [6, С. 104]).

Зауважимо, що у виявлених у поезії Євгена Маланюка прикметникових метафорах нерідко беруть участь складні прикметники, як наприклад: *злото-сині космічні вібрації; цвинтарно-мертвий спокій; соняшно-ярий оркестр; злotosоняшний дзвін; зореокий ангел* та ін.

Поет нерідко створює розгорнуті метафоричні образи. Наші спостереження виявили прикметникові метафори, які містять кілька прикметників, наприклад: «*тверді, зневажливі слова*»; «*солодкий, вічний, синій сон*»; «*самотній, смертний біль*»; «*лукавий холодний біль*» та ін. («Де Херсонес замріяно біліє / І снить *солодкий, вічний, синій сон*» [6, С. 76]; «Сарматських уст – *отруйний, п'яний мед* / Ти віддала татарину в знемозі» [24, с. 76]; «Який *убогий, бідний день* – / Звемо життям і жить в нім хочем» [6, С. 78]).

Як свідчать наші спостереження, прикметникові метафори в поезії Євгена Маланюка часто виконують емоційно-експресивну роль характеризують душевний стан людини: «Мій *лютий плач, мій сміх недобрый*, / Всі корчі демонської гри, – / *Лукава пристрасть і лукавий / Холодний біль* – Тобі! Тобі!» [6, С. 60]; «І даремно благають смерти / *Перепалені болем уста*» [6, С. 96].

Оскільки великий період життя письменник перебував за межами України, Євгена Маланюка іноді називають «українським Одисеєм. Та, на відміну від Гомерового героя, до своєї «України-Ітаки» він так і не повернувся. Тож не випадково в його творчості магістральними є два взаємопов'язаних мотиви: «самотність» (ключові слова: самота, розлука, прощання) та дорога (потяг, вагон, вокзал)» [8, С. 322]. У поезії Євгена Маланюка простежуємо метафоричні образи самотності, мотиви самотності, наприклад, знаходимо прикметникові метафори, які передають самотність ліричного героя, наприклад: «*самотня катакомба храму*», «*самотнє перекотиполе*» та ін.: («Й новий про се напише Нестор / В *самотній катакомбі храму*» [6, С. 40]; «І тільки мій голодний крик – / *Самотнім перекотиполем*» [6, С. 78]).

Нерідко образи, які передають метафори, підсилює письменник порівнянням, наприклад: «Лежиш, *скривавлена і скута*, / *Мов лебідь в лютім полоні...// Міцна, як смерть*, Твоя в'язниця» [6, С. 55].

В основі дієслівних метафор, як і прикметникових, лежить перенесення з живого на неживе. Предмети, явища виконують дію, яку реально може виконувати людина. У поезії Євгена Маланюка представлено найбільшу групу таких дієслівних метафор, наприклад: «*Говорили могили*,

*співали козацькі вітри... / Й клекотіла душа твоя в гнівнім, в смертельнім
огні / І бездонним проваллям дихнула порожня луна» [6, С. 41]; «І серце
вірить хоче» [6, С. 84].*

У поетичній творчості Євгена Маланюка дієслівні метафори часто служать для зображення психологічного стану ліричного героя. Наведемо поетичні контексти: «Несамовитим криком крові / Роздерлися Твої уста» [6, С. 44]; «В твою далеку синь я обрій відчинив, / Знемігся і припав – ковтати подих любий, / І сонцеокий день крізь дим далечини / Блакитним леготом і пестить, і голубить» [6, С. 66].

З метою відтворення душевного стану людини автор часто поєднує в метафоричній конструкції дієслова з іменниками *душа*, *серце*, наприклад: «Та у чорній нестямі істоти, / Де гарчить гайдамацька душа» [6, С. 96]; «Та пам'ятай, що ще ударить грім, / Що з тишею душа не помирилась» [6, С. 90]; «Збагнеш оце, чим *серце билось*, / Яких цей зір нагледів мет» [6, С. 65].

Для створення психологічних образів письменники поєднують дієслова з іменниками, які називають абстрактні поняття, наприклад: «Скільки бачили ганьби і чули образ ви, / Як казились навколо вас *зрада і гріх*» [6, С. 121]; «Тоді *вщухає* *племінь спраги* – *співуча мить* – / І *вічність* на камінні Праги *ляга спочить*» [6, С. 94].

Вагомим образом у поетичній творчості Євгена Маланюка виступає також *час*. Проміжки часу передають іменники *мить*, *час*, наприклад: *тече земний, звичайний час*; *І вічністю триває кожна мить*; *Та вдарить час*. Мов меч, *упаде мить*. Часто письменник поєднує дієслова з філософськими поняттями на зразок *вічність*, *життя*, наприклад:

«Гуркотіли, котились епохи

Катаклізмів і катастроф» [6, С. 83];

«Тоді вщухає племінь спраги – співуча мить! –

І вічність на камінні Праги ляга спочить» [6, С. 94].

Виразну оцінно-емоційну роль відіграють метафори, в яких названо пори року. У поезії Євгена Маланюка знаходимо дієслівні метафори з іменниками-назвами пори року, наприклад: «Ось *виють зими, квітнуть весни*, / І *наливаються літа*» [6, С. 73]; «А *осінь* глуха і зимна / Стіною туману *йшла*» [6, С. 101]. Зауважимо, що найбільше є метафор з іменником *весна*, наприклад: «Даремно *клекотить весна* / І віє вітер історичний» [6, С. 68]; «В лазуреві безмежжя нас *кличе весна*, / Пружно-яро життя *ожива*» [6, С. 70]. Саме весна для письменника є символом розквіту, краси, віри в краще майбутнє. Це колір життя та віри у творах Євгена Маланюка.

У проаналізованій поезії знаходимо дієслівні метафори, у яких зображено небесні світила: *сонце*, *зоря*, *обрій*, *небо* тощо, наприклад: *Тануло небо*, як віск голубий; «А тут – *жаха* набряклий вітром обрій: / *Привабить*,

зрадить і віддасть воді» [6, С. 37]. Поширеним у поезії Євгена Маланюка є образ *вітру*, наприклад: «І на непімщених просторах / Гуляє вітер-буревій» [6, С. 69]; «А вітер заголосить глухо / І пролітає в далечінь... Вітер грає, веселий, хвилюючись по роздоллю» [6, С. 51].

У творах Євгена Маланюка дієслівні метафори беруть участь у зображенні природи, виступають пейзажними деталями, наприклад:

«Там дивний ліс зітхає ароматом
І ввесь дзвенить од гімнів п'яних птиць,
Співа трава, ніким ще не зім'ята,
І вабить сном солодких таємниць» [6, С. 37];
«Сонце пестить палке. Гір простерлось рамено.
Іква тихо співає під соняшний сміх» [6, С. 122].

Оптимістичні настрої простежуємо в поетичних уривках, побудованих на вживанні дієслівних метафор. Наведемо приклади: В лазуреві безмежжя нас кличе весна, / Пружно-яро життя ожива» [6, С. 70].

Євген Маланюк досить велику частину життя жив за кордоном, за межами України, але де б він не був, він тужив за Україною, за рідною Херсонщиною, рідною землею і херсонським степом. Так, автор пише:

«Згадав. Прошло дванадцять літ тяжких,
Що кожен рік був довгий, як віки,
Що кожен час, і днина, і година
Пекли ім'ям єдиним: Україна» («Голос землі»).

Відповідно часто у своїх поезіях письменник подає образ рідної землі, образ степу, які він любив усе своє життя, ними марив. Поширеними в його творах є образи *землі*, *степу*, автор часто їх метафоризує. Наведемо приклади поетичних уривків:

«І знову степ пестить мої повіки,
І знову скитські баби і хрести» [6, С. 75];
«Степ підвівся і втілювався в древній хаос,
І посунув на нас в гостроверхих татарських шапках» [6, С. 82];
«А степ палає вічним суховієм» [6, С. 85];

У поезії Євгена Маланюка знаходимо дієслівні метафори, компонентом яких виступають географічні назви: назви міст, гір, водойм тощо, наприклад: «

Іква тихо співає під соняшний сміх. / І стоять вартові, що кремезні імена / Їхні – Дубно, Крем'янець, Остріг» [6, С. 122]; «Тут здалека свій пазур простерли Карпати» [6, С. 121].

Часто письменник згадує Київ, Дніпро, наприклад:

«Дзвенить вода. Це він, це він синіє
Балада хвиль – Дніпро. І на горі

Спить Київ – Степова Олександрія

Під злотом царгородських мозаїк» [6, С. 75];

«Шепоче тьма, і *стогне* в снах *Дніпро*» [6, С. 76];

«Тільки *Київ* один, що *встоявся* під вітрами

На кістках і на крові великих могил» [6, С. 121].

Динамічності, експресії зображуваному надають дієслівні метафори, в яких вжито поруч кілька дієслів, наприклад: «*Гноблять, калічать, труять рід, / Ворожать*, напускають чари, / Здається, знищено вже й слід, / Лиш потурнаки й яничари» [6, С. 81]; «А тут – *жаха* набряклий вітром обрій: / *Привабить, зрадить і віддасть* воді» [6, С. 37].

Передають дієслівні метафори також кольорообрази, наприклад: «У небі *глибиніє древня синь*» [6, С. 91]; «Що *почорніє світ* сей білий, / Що все живе пожруть *пожежі*» [6, С. 40].

У проаналізованій поезії знаходимо індивідуально-авторські метафори письменника на зразок *дишуть тьма і гріх; сичить сміх; епоха дзижчить, як стріла; гуркотіли, котились епохи; земля справляє з сонцем шлюби; степ пестить мої повіки* та ін.

Як і в прикметникових, образність дієслівних метафор доповнюють, підсилюють порівняння, наприклад: «А *дні дзвенять, як золото в лазурі*» [6, С. 70]; «*І пливла ніч, як велика музика*» [6, С. 123]; «Та *вдарить час. Мов меч, упаде мить*» [6, С. 91]; «*Тануло небо, як віск голубий*» [6, С. 95].

Активним зображально-виражальним засобом у творах Євгена Маланюка виступають субстантивні (генітивні) метафори. Вони складаються із двох іменників, один іменник вжито в родовому відмінку. Наприклад: *вогонь буття, свист простору, плуг історії*.

Субстантивні метафори, як і прикметникові чи дієслівні, творяться на основі перенесення ознак, особливостей живого на неживе: *подих просторів, зітхання лип, свист стеньг* та ін. Часто такі метафори пов'язані з відтворенням душевного стану ліричного героя. У контексті вірша вони виконують емоційно-експресивну роль, наприклад:

«Смертельні спорохніли *узи*.

Хай неживий в земнім житті, –

Ще й досі чую *грози музик* / В моїй могильній самоті» [6, С. 69];

«Мушу випити келих до краю –

Полиневий *мед самоти*,

Так нещадно, так яро згораю, –

Чи ж побачиш, почуєш ти?» [6, С. 39].

Нерідко письменник уживає субстантивні метафори, у яких один з компонентів є абстрактним іменником, наприклад: «*Вітри історії розсіють / Готичні сутіні століть*» [6, С. 60]; «Веду ці вірші, як когорти, / В *обличчя*

творчих катастроф» [6, С. 65]. Нерідко це є назви емоцій, почуттів, певних процесів, які викликали певний настрій ліричного героя, як наприклад, розлука, зрада тощо. Наведемо приклади: «Навіки розірвали руки. / Пустеля віддалі лягла / Вітрами вічної розлуки, / Степами мороку і зла» [6, С. 73]; «Лиш пекучої пристрасті змора. – / До безодні останній крок» [6, С. 77].

У своїх творах Євген Маланюк уживає поетизми небо, сонце, зоря, обрій і под., наприклад: «Звучить все та ж музика зор / Під скиптром диригента – Бога» [6, С. 43]. Цікаві образи створює письменник, коли один із компонентів є сонце: *сонця спів, мед сонця* і под. Такі метафори варто вважати індивідуально-авторськими.

Велику групу складають також генітивні метафори, які передають часові характеристики. У них вжито іменники, які зображають певний період часу: *доба, століття, епоха* тощо. Автор створює цікаві метафоричні образи, нерідко з філософським смислом, як наприклад: «Вирізьблюю німий життепис / На дикім камені століть» [6, С. 38]; «Так конструюю вічний образ / На сірім цоколі часу» [6, С. 38]; «З-під ржі тисячоліття залізом держава зростає» [6, С. 113].

У поетичній творчості Євгена Маланюка вагомим є образ рідної землі, рідного степу. Ще з дитинства автор «ввібрав як дух українства, так і повагу до представників інших національностей... Але безумовною домінантою його світобачення, що її він проніс крізь усе своє життя, було прагнення незалежності та державності України: «Внук кремезного чумака, / Січовика блідий праправнук, – / Я закохавсь в гучних віках, / Я волю полюбив державну...» [8, С. 321].

Відповідно простежуємо вживання таких генітивних метафор: *дух землі, стрічка рідного поля* та ін.: «А я там весен вербний пух / І дух землі – з дитинства нюхав» [6, С. 46].

У вірші «Під чужим небом» автор тужить за рідною землею, згадує рідний дім, своїх рідних: «Сниться гомін дубів прадідівських та річка, / Бідна хата та тепла долоня сестри... / Тільки б рідного поля стрічка! / Тільки б сіра солома прабатьківських стріх!» [6, С. 52].

Для експресії зображуваного письменник уживає поруч кілька генітивних метафор. Це виразно простежуємо в таких поетичних строфах: «І, дійсно, лист Ваш – *подих моря, / Солоність вітру й воля хвиль*» [6, С. 110]; «Деся за гуркотом бою, за обрієм простору – / Голуба Скандинавія, вікінгів край» [6, С. 128]; «Та тільки тут веселий галас бою – / Розгоном бур і божевіллям хвиль» [6, С. 37].

У творах Євгена Маланюка знаходимо велику кількість індивідуально-авторських метафор, які в контексті вірша створюють цікаві й оригінальні метафоричні образи, наприклад: *мед самоти, кров літер, сутині*

століть, позолота повечір'я, імператор строф, береги краси, арка рядка, гармати революцій, синь безсмертя, камінь століть, плуг історії та ін.

Крім того, зазначимо, що письменнику властиво створювати стилістично вагомі метафоричні образи, поєднуючи кілька видів метафор, наприклад:

1) прикметникової метафори і генітивної:

«В несамовитій силі руху –

Така страшна погорда смерти,

Таке сліпуче саяво духа» [6, С. 127].

2) дієслівної та генітивної:

«І знов, і знов хитнеться світ,

І прокривавить гімном кари

Непереможний заповіт» [6, С. 69];

3) дієслівної, прикметникової та генітивної:

«І розійшовсь, і розтанув

Сей бідний світ земних пустинь.

З-за міжпланетного туману

Безсмертя заясніла синь...» [6, С. 42];

«А тут – жаха набряклий вітром обрій:

Привабить, зрадить і віддасть воді» [6, С. 37].

Висновки. Таким чином, поетична творчість Євгена Маланюка цікава для прочитання й оригінальна за своєю майстерністю. Його ім'я довгий час було несправедливо забуте в Україні, а творчість вилучена з української літератури. Письменник у своїх творах уживав різноманітні образні засоби, але найбільше полюблив метафори. Його поезії містять цікаві метафоричні образи, мова метафорична.

У результаті аналізу виявлено різноманітні за семантикою та функційним навантаженням три семантико-граматичні різновиди метафор: прикметникові, дієслівні, субстантивні. У контексті вірша вони створюють естетично вагомі метафоричні образи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у здійсненні ґрунтовного вивчення ідіостилію Євгена Маланюка, детального аналізу авторського словотворення.

Література:

1. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови). Київ: Довіра, 1999. 431 с.

2. Ткачук М.П. Українська література ХХ століття: монографія. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.

3. Кравець Л. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст.: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 416 с.

4. Пустовіт Л.О. Словник української поезії другої половини ХХ століття: семантико-функціональний аспект: монографія. Київ: УНВЦ «Рідна Мова», 2009. 243 с.
5. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови : підручник для ун-тів. 2-е вид. Київ: Либідь, 1993. 248 с.
6. Маланюк Є. Земна Мадонна. Братислава: Фундація ім. О. Ольжича, 1994. 451 с.
7. Бабій І.М. Про метафоричне уживання кольороназв: традиційне й оказіональне. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство*. 2004. 1 (11). С. 61-66.
8. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посібник. У 3 т. / за ред. В. І. Кузьменка. Т. 1. Київ: Академвидав., 2013. 592 с.

References:

1. Iermolenko, S.Ya. (1999). *Narysy z ukraïnskoï slovesnosti: (stylistyka ta kultura movy)*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
2. Tkachuk, M.P. (2014). *Ukrainska literatura XX stolittia: monograph*. Ternopil: Medobory [in Ukrainian].
3. Kravets, L. (2012). *Dynamika metafory v ukrainskii poezii XX st. [The Dynamics of Metaphor in Ukrainian Poetry of the 20th Century: monograph]*. Kyiv: VC "Academia" [in Ukrainian].
4. Pustovit, L.O. (2009). *Slovnyk ukrainskoï poezii druhoï polovyny XX stolittia: semantyko-funktsionalnyi aspekt [Dictionary of Ukrainian poetry of the second half of the 20th century: semantic-functional aspect]*. Kyiv: UNVTs «Ridna mova» [in Ukrainian].
5. Ponomariv, O.D. (1993). *Stylistyka suchasnoï ukrainskoï movy : pidruchnyk dlia un-tiv. 2-e vyd.* Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
6. Malaniuk, Ye. (1994). *Zemna Madonna*. Bratyslava: Fundatsiia im. O. Olzhycha [in Ukrainian].
7. Babii, I.M. (2004). *Pro metaforychne uzhyvannia koloronazv: tradytsiine y okazionalne*. Naukovi zapysky TDPU im. V Hnatiuka. Seriia: Movoznavstvo. 1 (11). S. 61-66. [in Ukrainian].
8. Kuzmenko, V. I. (2013). (Ed.). *Istoriia ukrainskoï literatury XX – poch. XXI st.: navch. posib [History of Ukrainian literature of the 20th century – beginning 21st century: education. manual]*. (Vols. 1-3). Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].